

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Zahteve rudarjev.

Kadarkoli izrazijo rudarji javno svoje zahteve, vselej se oglasijo rudniški posestniki in njih uslužbenci, češ, da so te zahteve pretirane in niso nič drugega kakor delo hujskanja. S pomočjo krepkega in vztrajnega delovanja socialno-demokratskih poslancev so prišle sedaj te rudarske zahteve tudi v državni zbor in so se obravnavale v delavskem svetu.

V delavskem svetu se je obravnavalo predvsem o rudniškem nadzorstvu, o volitvi delavskih odsekov in o varnostnih možeh. Vlada se seveda ni hotela zameriti podjetnikom, zato je predložila predlog o uvedbi varnostnih mož, ki nikakor ni zadosten.

V dobi od 9. do 12. septembra t. l. pa se je vršilo na Dunaju posvetovanje vseh avstrijskih odposlancev II. skupine rudarske zadrage, in ob tej priliki so zastopniki rudarjev izjavili jasno in odločno, česa potrebujejo rudarji za varstvo svojega zdravja in za svoj življenski obstanek.

Vlada hoče zadostiti tem zahtevam na ta način, da je predlagala za rudarje poklicno zavarovanje proti nezgodam, s čemer je predvsem ustrezno rudniškim posestnikom. Rudarji sami zahtevajo, da se uvrste v krajevno zavarovanje proti nezgodam. Nujno je potrebno, da se za rudarje takoj udejevi zavarovanje proti nezgodam. Rudarji nikakor ne morejo čakati na socialno zavarovanje, ki se je zavleklo za dolgo časa. Zlasti zato ne, ker se bratovskim skladnicam godi vedno slabše in propadajo druga za drugo.

Velika nedostanost za rudarje je dejstvo, da ni nikakega natančnega določila o delovni pogodbi. Poslovni red za rudarje itak nima ničesar drugega kakor samo stroga določila za rudarje, dolžnosti in kazni; rudniškim posestnikom pa ne nalaga nikakih dolžnosti.

Velika krivica je, da rudarji nimajo nikake pravice pri določitvi poslovnega reda. Tudi plačilno razmerje je popolnoma v rokah rudniških posestnikov, ki se seveda krčevito branijo slehernega še tako nezatnega izboljšanja delavskih plač.

Zadružni delegatje so tudi tu jasno označili zahteve rudarjev, in vlada pač ne bo mogla kar tako mimo njih.

Zlasti se zahteva, da se uravnavajo plačilna in akordna razmerja po postavnih določilih in da se sklenejo pismeno.

Nadalje se bo morala vlada resno pobriniti, da bo odpravila veliko goljufijo pri plačevanju rudarjev. Akord se bo moral pravično urediti, plačati se bodo morala tudi vsa stranska in varnostna dela. Uvesti bo treba najmanjši plačilni način.

Najemninske pogodbe so zasebne stvari in ne spadajo v poslovni red.

Državna konferenca je zavzela svoje stališče tudi o uvedbi varnostnih mož. Rudarji s sedanjim načrtom nikakor niso zadovoljni, kajti po vladni predlogi bi bili varnostni pazniki popolnoma odvisni od podjetnikov in bi zaradi tega nikakor ne mogli zadostno vršiti svoje dolžnosti. Rudarji zahtevajo temeljitega in resnega varovanja.

Na tej konferenci se je pojavila tudi zahteva rudarjev po obrtnih rudarskih sodiščih. Vse večje industrijske stroke imajo svoja razsodišča, kjer se poravnavajo razni spori med delojemalcem in delodajalcem. Rudarji pa morajo hoditi k okrajnim sodiščem, da si poiščejo tamkaj svoje pravice. Vse to jih stane mnogo denarja in mnogo časa. Rudarji v Nemčiji imajo svoja lastna obrtna sodišča in svoje lastno zavarovanje. Zakaj bi ne bilo to pri nas v Avstriji možno?

Pri točki „varstvo rudarjev“ se je govorilo o raznih rudarskih zahtevah. Podjetniki bi še vedno radi nadaljevali svoje neodvisno, samolastno gospodarstvo nad rudarji. Rudarjem se krati njih osebna in državljanska svoboda, z njimi se ravna jako nasilno in se jih razburja z najraznovrstnejšimi sredstvi. Podjetniki hočejo le dobiček in zopet dobiček. Kaj za to, ako si pokvari rudar svoje zdravje in ga ulovi smrt zaradi zanemarjenih varnostnih naprav. Glavna stvar je dobiček!

Delovni čas rudarjev se mora skrajšati na osem ur, kar je za naporno jamsko delo samoposebi umevno. Rudarji zahtevajo tedensko izplačevanje zaslužkov. Zahteva po

prosti razsvetljavi je postavno utemeljena; samo rudniškim posestnikom naj bi bilo dovoljeno, da si jo da plačati od rudarjev. Prav tako zahteva konferenca, da mora preskrbeti delodajalec razstreliva in orodje!

Tako smo kratko navedli najvažnejše zahteve rudarjev, in te zahteve morajo izvesti, čeprav se bogati gospodje podjetniki še tako kislo drže, in niso nove; rudarji jih ponavljajo že leta in leta.

Zdaj pa jih je potrdila in sprejela tudi II. rudarska skupina, torej so si v tem edini vsi avstrijski rudarji. Tako stoje rudarji edini in složni v boju za svoje pravice. Dolžnost vseh rudarjev pa je, da delajo za izvršitev svojih zahtev s krepko strokovno organizacijo.

Šesti avstrijski strokovni zbor.

Minuli teden je zboroval na Dunaju v Delavskem Domu od 17. do 23. oktobra šesti avstrijski strokovni zbor. Zbor je bil velike važnosti za strokovno gibanje avstrijskega delavstva, zato ga je tudi posetilo toliko število odposlancev kakor nikdar popreje ne. Zastopane so bile vse narodnosti, zlasti mnogoštevilno Čehi. Slovenci so odposlali šest zastopnikov; dva iz Ljubljane, dva iz Trsta, eden iz Trbovelj in eden iz Zagorja. Iz Trbovelj je bil rudarski tajnik sodrug Sitter, iz Zagorja pa sodrug Čobal, ki je zastopal uredništvo „Rudarja“.

Zbor je otvoril v ponedeljek dopoldne poslanec sodrug Beer, ki je pozdravil vse prisotne odposlance, zlasti tujezemske goste in zastopnike posameznih dežel.

Nato se je javil za besedo tajnik strokovne komisije sodrug Hueber, ki je izpregovoril o sedanjih draginji. Svaril je odločujoče kroge, naj ne izrabljajo preveč potrpežljivosti ljudstva. Nato je predlagal naslednjo

resolucijo:

Strokovni kongres poudarja, da se je, vsled podražitve življenskih potrebščin in stanovanj življenje delavskega razreda občutno poslabšalo.

To strahotno naraščanje ljudske bede je posledica splošnega razvoja kapitalistovskega gospodarstva. Zasebna last delovnih sredstev ovira vse proizvodnje in ves tehnični napredek. Popol-

LISTEK.

O koleri.

Piše dr. Zarnik Tomo, Zagorje ob Savi.

(Dalje.)

V grebenice in stranišča pridejo muhe, se tam množe ter prenašajo bacile v stanovanja, na jedila in sadje. Na eni sami muhi so našli okrog 6 milijonov različnih bacilov. Ob času kolere so muhe polne koma bacilov. Muba je za človeka bolj nevarna, ko strupena kača. Ona prenaša skoro vse nalezljive bolezni. Zato naj se muhe vedno uničujejo in pobijajo.

Ob času kolere je torej jako važno, da se ne pije voda iz bližnjih rek ali potokov. Če pa že ni drugače, naj se pa vsaj prekuha, ker v zavreti vodi bacili poginejo.

Mleko naj se ne zavživa surovo, ampak zmirom prekuhano, ker je mogoče zalito z okuženo vodo ali prineseno iz okuženih hiš v okuženih posodah. Ob času kolere naj se ne je no-

bena zelenjava, kumare ali sadje surovo, ker je dostikrat okuženo. Kruh naj ne bode na mizi, da pridejo muhe do njega, ampak spravljen v omari, ravno tako naj bode z ostanki jedil, ki naj se dobro pokrivajo. Previden človek ob času kolere sploh nič surovega jedel ne bode, ampak vse prekuhano. Mesto vode bode pil mineralno vodo iz razkuženih kozarcev. Kako se razkužuje, se bomo podučili potem, sedaj se hočemo pečati s premembami, katere povzročijo bacil kolere, če pride v naše telo.

Znaki bolezni.

Ko pridejo bacili kolere v želodec in čreva, se neznansko hitro razmnože, ter povzročijo želodčni in črevesni katar, kateri se pojavi z bljuvanjem in drisko. Driska nastopi pri koleri vedno. Bolnik začne hoditi bolj pogosto na stran. Blato, katero je od začetka že bolj redko, postaja vedno bolj tekoče. V začetku rujavkasta ali rumenkasta barva postane bolj siva in bela. Čim večkrat gre bolnik na stran, tem bolj vodeni in sivkasti postajajo iztrebki ter izgledajo nazadnje kakor močnata juha ali riževa voda. Iztrebki so skoro brez

duha. Včasih so sempatje nekoliko rudečkasti, prav redko krvavi, kar je jako nevarno znamenje. Vedno tiši bolnika na stran, opravi pa brez težave. Voda kar takorekoč lije od njega in bolnik se čudi odkod se jemlje taka množina tekočine.

Driski se pridruži redkokdaj precej, navadno še-le čez par dni bljuvanje. Le v nekaterih posameznih slučajih izostane. Bljuvati se začne prvič po jedi, se vedno bolj in bolj ponavlja in včasih je bljuvanje kar neprestano. Čim pogostejše je, tem lažje se bolnik izbljuje, tako da včasih pride do bljuvanja, če se bolnik le nekoliko zadržne ali če samo hoče kaj piti. Včasih se bljuvanju pridruži neznošno kolcanje. Bolniki bljuvajo od začetka jed, pozneje postane izbljuvana snov bolj tekoča prozorna, sivkasto bela in je skoro enaka oni pri driski. Vsled bljuvanja, katero se ustavi ne da, ne more bolnik kljub hude žeje in lakote nič zaužiti in nič piti.

Vsled bljuvanja in driske hujša bolnik in propada. Postane suh in teža njegovega telesa pada od ure do ure, v nekaterih slučajih za $\frac{1}{2}$, —1 $\frac{0}{10}$.

(Dalje.)

noma nepravilno kapitalistovsko gospodarstvo je ustvarilo strašno dejstvo, da na eni strani ogromne množice delavstva nimajo dela in stoje stroji tiho, medtemko na drugi strani nedostaje življenskih potrebščin in morajo neštete množice stradati. Osredotočenje kapitala, razvoj kartelov in trustov povzročajo, da se kljub tehničnemu napredku dražijo življenske potrebščine in se pomnožuje dobiček in moč denarnega kapitala. Kapitalistično izdelovanje stoji vsled tega v najostrejšem nasprotju z življenskimi potrebščinami delavskih razredov. Ljudska beda ne bo preje izginila, dokler si delavski razred ne osvoji državne oblasti, odvzame kapitalistom gospodarstvo nad delovnimi sredstvi in naredi delovna sredstva za last vseh ljudstva.

Dasi je draginja splošen pojav, ki temelji na temelju kapitalističnega družabnega reda, vendar se v Avstriji še poostrejuje s carinami življenskih potrebščin, z indirektnimi davki, cenovno politiko železnic in zlasti s tem, ker se prepoveduje uvoz živine in mesa. Na svetovnem trgu jako močno naraščajo cene živilom; toda na domačem trgu vlada še hujša draginja, ker se da vlada voditi od kapitalistov in agrarcev. Strokovni kongres torej pozivlja vse strokovno organizirane delavce, naj se udeležijo boja proti kapitalistično-agrarni draginjski politiki, naj pospešujejo združeno gibanje in naj tako organizira proletarski konsum.

Ker se je vsled podraževanja živil zmanjšala kupovalna moč zaslužka, mora zahtevati delavstvo višjih plač. Zvišanje plač pa morejo izsiliti združenemu podjetništvu le močne strokovne organizacije. Kongres zato pozivlja delavce, naj nevtrudno nabirajo novih članov, naj pomnožujejo bojni sklad strokovnih zvez in naj izpopolnjujejo njih notranji ustroj. V okrepitevi strokovnih organizacij vidi strokovni kongres najizdatnejše sredstvo proti posledicam neznosne draginje.

Resolucija se je sprejela enoglasno.

Nato so se izvršile volitve v razne komisije, nakar so pozdravili kongres Huysmans v imenu mednarodnega socialističnega tajništva, dr. Adler, Jaszai v imenu ogrske socialne demokracije, Raucher v imenu bosanske socialne demokracije. Nato je podal sodrug Hueber

poročilo državne strokovne komisije.

Vsak odposlanec je dobil tiskano poročilo o delovanju državne komisije. Poročilo se nanaša na veliko gospodarsko krizo, ki pa so jo strokovne organizacije dobro prenesle. Radi krize se je izdalo mnogo podpor; samo za brezposelno potovalno in za podporo v sili se je izdalo 6,340.000 kron. Vendar pa se je kljub krizi mnogo doseglo za delavce; 146.000 delavcev je doseglo višjo plačo, 65.000 delavcev pa skrajšanje delovnega časa. Te številke jasno pričajo o veliki moči strokovnih organizacij. Avstrijske strokovne organizacije so se v ugodnih razmerah jako naglo razvile; samoposebi je umevno, da so morale slabe razmere vplivati na razvoj v nasprotnem smislu. To se je v sedanji hudi gospodarski krizi tudi zgodilo; izgubili smo 40.000 članov. Toda kriza že mineva, in lahko vam povem veselo dejstvo, da zopet narašča število članov v vseh strokovnih zvezah razen dveh. Zlasti krepko se razvija naša mladinska organizacija. Poročati tudi moram, da smo nabrali ob času velikega švedskega izpora v Avstriji vsega vkup 115.000 kron in smo jih odposlali švedskim tovarišem. Še na kratko o delovanju komisije. Imeli smo 106 sej in smo rešili 10.000 vlog. Glasilo strokovne komisije „Gewerkschaft“ izhaja v 285.000 izvodih. Leta 1908 smo tudi izdali majhno knjižico, ki naj bi poučila delavce o našem strokovnem gibanju. Saj v Avstriji je dovolj takih lopovov, ki hočejo razdreti enotno delavsko strokovno gibanje s tem, da vedno obrekujejo in lažejo, kako zapravljamo delavski denar. Mi smo torej izdali tisto brošuro v vseh avstrijskih jezikih, okrog en milijon izvodov. Res so se takoj pokazali uspehi brošure; kljub krizi je pristopilo mnogo delavcev k svojim strokovnim organizacijam. Še nekaj o naših tajnikih in zaupnikih! Ta ali oni bo sicer dejal, da ne delajo dovolj naglo. Toda pomisliti je treba, kako so ti ljudje z delom vedno preobloženi in da torej niso mogli vsega opraviti tako, kakor si je kdo želel. Predstojništvo komisije mora priznati, da so storili njeni tajniki in zaupniki svojo dolžnost v polni meri.

Podal sem vam le kratko poročilo. Prosim vas, sodite pravično, in jaz upam, da boste priznali, da smo storili vse, kar je bilo v naši moči. (Živahno pritrdjevanje.)

Nato je prišlo pregledniško poročilo, ki je našlo vse račune v najlepšem redu; komisiji se je dala zaupnica. (Dalje.)

Skrb za brezposelnike.

Vsa javnost se vedno bolj živo zanima za vprašanje o oskrbi brezposelnikov. Delovanju socialne demokracije se je treba zahvaliti, da se s tem vprašanjem vedno bolj pečajo tudi meščanski socialni politiki in postavodaje. V dobi od 18. do 21. septembra 1910 se je vršil v Parizu mednarodni zbor, ki se ga je udeležilo okrog 400 oseb iz vseh kulturnih dežel. Sklicali so ga meščanski socialni politiki, ki so bili podali na tem zboru med drugim tudi poročila o stanju oskrbe za brezposelne v posameznih deželah. Poročali so profesorji, vladni uradniki itd. Tupatam se je sicer skušalo odpomoči brezposelnosti, vendar pa je bilo vse samo kaplja v morje. Oglejmo si na kratko poročila!

V Belgiji je dozda skrb za brezposelne še najbolje urejena. Sicer še ni nikakih posebnih uredb, ki bi izdelovanje in vse proizvajanje tako urejevale, da bi vedno imeli vsi ljudje dovolj dela, vendar pa se je že marsikaj storilo, da se je dalo delo brezposelnim. Država sama podpira razne delavske pisarne, ki skušajo dobiti brezposelnim delavcem opravila kjerkoliže.

Na nizozemskem se je ustanovil leta 1909. deželni odbor proti brezposelnosti; njega namen je predvsem agitacija za boj proti brezposelnosti. V 61 občinah so skupne delavnice za brezposelne; krajtega je še 24 podpornih blagajen.

Na Ogrskem se je ustanovil poseben državni zavod, ki preskrbuje brezposelne z delom. Sicer pa je skrb za brezposelne še jako zanemarjena. Največ so storile proti brezposelnosti delavske organizacije; v prejšnjem letu so izdale podpor okolo 450.000 K.

Razmeroma precej dobro pa je preskrbljeno za brezposelne na Danskem. Na Danskem je namreč postava o državno priznanih blagajnah za brezposelne. Meseca marca 1910 je bilo 48 takih blagajen z 89.000 člani. S tem je zavarovano proti brezposelnosti 60 odstotkov vseh danskih delavcev in 21 odstotkov delavk. Državna podpora je znašala v letu 1909. vsega vkup 576.159 kron. Glavno nadzorstvo nad vsemi temi blagajnami ima nadzornik za brezposelne, ki ga imenuje vlada.

V Švici dobimo prve početke oskrbe za brezposelne že v 18. stoletju. Leta 1789. se je ustanovila v mestu Baselu posebna blagajna, da bi podpirala ob brezposelnosti tkalce svile. Prva skupna zavarovalna blagajna proti brezposelnosti pa se je ustanovila leta 1893. v Bernu. Vokrajnih Genf in St. Gallen obstoje postave, ki urejajo državno podporo strokovnim blagajnam za brezposelne. Strokovno zavarovanje brezposelnih se je v Švici jako mogočno razvilo.

V Združenih državah ameriških pa se posveča vprašanju o brezposelnosti jako malo pozornosti. Posredovanje za delo vodijo večinoma strokovna društva; zavarovanje proti brezposelnosti je le malo znano.

Na Finskem živi ljudstvo v veliki bedi. Zima je tu dolga in huda. Skušali so priskrbeti ljudem pozimi dela; nameravala se je skleniti postava, ki naj bi vsaj deloma rešila vprašanje o brezposelnosti. Tu pa se je pričela umešavati v finske razmere ruska vlada, in stvar je zastala. Zavarovanje za brezposelne oskrbujejo samo nekatera strokovna društva.

Dobro urejena je brezposelna oskrba na Norveškem. Leta 1906. se je sklenila v ta namen posebna postava. Sedaj obstoji 17 brezplačnih posredovalnic za delo.

V Avstriji pride na 1000 delavcev 18 brezposelnih. Skrb za brezposelne pa opravljajo samo strokovna društva.

Na Francoskem je posredovanje za delo jako dobro urejeno. Krajtega se je sklenila leta 1905. posebna postava, ki ureja podpiranje delavskih blagajen za brezposelne.

V Španiji se je močno razvilo zavarovanje brezposelnih. Jako malo pa se je storilo v

Italiji in Angliji, tu sloni ves boj proti brezposelnosti na strokovnih društvih.

V Nemčiji je bilo v začetku leta 1910. 462 javnih posredovalnic za delo. V enem letu se je priskrbelo delo 860.904 delavcem in delavkam.

Splošno nam kažejo poročila, da je treba še odločnih naporov in bojov, preden bodo delavci dosegli zadostno zavarovanje proti brezposelnosti. Kajti le z lastno močjo se bodo delavci zavarovali proti brezposelnosti in sicer na ta način, ako prisilijo državo, da bo podpirala njih zavarovalnice, kakor se je to že uvedlo na Norveškem, Danskem in ponekod v Švici. Da je ta pot prava, je priznal meščanski politik in predsednik pariškega zbora Bourgeois z besedami: „Karkoli se je storilo proti brezposelnosti in karkoli se bo še storilo, mora biti poklicno in mora sloneti na strokovnih društvih delavcev — ali pa je brezuspešno.“

Politika in strokovne organizacije.

Poizkus, spraviti strokovne organizacije in socialno demokracijo v nasprotje kot politično stranko, ni nič novega. Izhaja od meščanskih redovnikov z dobrim premislekom in sicer vedo, da bi le s tem mogli priti delavskemu izobraževanju do živega. To dokazati se trudijo na gospodarskem polju, češ da je strokovna organizacija in socialna demokracija tako različna, da pride preje ali sleje do načelnih bojov.

Veliko jih je med temi izobraženimi redovniki, ki se domišljujejo, da napravijo med delavstvom spor, kakršnega je mogoče med meščanskimi sloji. Domišljujejo se, da je mogoče s ponižnostjo, hlinjenjem in prošnjami, kar trdi danes še večji del meščanstva, privedi nenasiten kapitalizem, do usmiljenja do delavstva. Posebno dokazujejo to redovniki na narodni podlagi. Narodnjaški osrečevalci v Trstu, Ljubljani in kjerkoli so begali delavstvo, kateremu na čelu je dr. Mandič, so pripovedovali o naturalnosti delavskih strokovnih organizacij, da naj bi ne imele nikakršne zveze z socialistično stranko.

Zadnji časi pa nas pouče vse kaj drugega. Velikanski izpor švedskega delavstva, izpori, ki se drug za drugim pojavljajo, niso samo gospodarski boji, ki smo jih doživeli tu in tam poprejšnja leta, ampak boji, pri katerih se pač prav lahko opazi tudi razredno politično lice.

Kakšno nalogo ima strokovna organizacija?

Strokovna organizacija ima nalogo opazovati ves gospodarski ekonomičen razvoj, dajati delavstvu duševno hrano, ga poučiti o gospodarskih krizah, o boljših konjunkturah, v vsem, kar je delavstvu potrebno v pridobitev njega lastne moči v strokovni organizaciji za izboljšanje njegovega obstanka.

Strokovne organizacije imajo nalogo, dajati svojim članom razne podpore, v različnih primerih, v brezposelnosti, bolezni, v stavki, izporih, obenem pa polagoma priboriti povišanje dnevniških mezd, v času dobre konjunktore sklepati kolektivne pogodbe, s katerimi se v gospodarski krizi delavstvu zagotovi dnevna mezda v gotovi višini. Tudi skrajšanje delovnega časa se more vedno le v boju doseči. Pri vseh teh bojih pa pride navadno do stavk, bojkotov, pri katerih treba kolikortoliko združevalne svobode. Vsak gospodarski boj, najsi bo še tako majhen, je brez svobodnega združevanja nemogoč. Pri nas v Avstriji pa je ta svoboda jako omejena.

Državno moč imajo v rokah gospodarji, ki imajo interes na tem, da je svoboda delavstva omejena. Nasprotujejo vsaki razširitvi koalicijskega prava, svobodnemu zborovanju in združevanju, dočim ima strokovna delavska organizacija interes na tem, da pridobi svojim članom večje državljanske pravice. Ravno neenakost v političnih pravicah sili delavstva, da zavzema strokovna organizacija tudi politično načelno stališče, da delavstvo ne postane brezpomemben faktor pri raznih odločevanjih, ki so navidezno politična ali imajo globočejši in posebno gospodarski pomen. Pri nas v Avstriji, če se količkaj ozremo na razvoj naše organizacije in na prve početke njene, nas mora preleteti čudo, v kakšnih težavah se je osnoval naš pričetek; že takrat smo imeli ravno tisti zakon glede tiska in glede koalicijskega prava. In vendar, ali nam niso prepovedovali na tisoče

prav brezpomembnih društvenih shodov, celo razna bralna društva so bila državi nevarna, tako da takrat nismo prav nič občutili, če li obstoje zakoni ali ne? Le po dolgoletnem boju socialno-demokratske stranke z oblastmi si je bilo mogoče šele priboriti pravico, da sme delavstvo na podlagi obstoječih zakonov zborovati, ter si ustanovljati strokovne bojne organizacije. Zaradi tega pa je socialna demokracija in strokovna organizacija sicer dvoje ali v boju pa se lahko imenuje eno. Ravnotako je s podjetniki, ki kažejo bolj prijazno lice delavstvu. Tudi nje podjetniki vedno napadajo. Če je ta ali oni podjetnik skrajšal iz prijaznosti in vljudnosti do delavstva za četrt ali pol ure delovni čas, ali mogoče po višal mezdo za kakšnih pet vinarjev prostovoljno na dan, gorje mu. Ali niso to tisti, podjetniki, ki vedno stočejo in jočejo o konkurenci, če morajo storiti tudi le neznatno malenkost v socialnem pogledu. Kdo najbolj nasprotuje sedaj socialnem zavarovanju? Ali niso tukaj tisti slovenski podjetniki, ki nasprotujejo svojim rodnim delavcem s tem, da se že danes branijo tistih majhnih prispevkov. Ravnotako je pri drugih narodih. Kolikokrat smo pa že doživeli, da je kakšen podje nik godil delavstvu kakor gori omenjeno pa samo zaradi tega, da jih je speljal s pravega pota in jim tiste ugodnosti takoj zopet odzvel, ko se je čutil napram delavstvu dovolj močnega.

Zaradi tega pa je za delavstvo to vprašanje glavno, od katerega je odvisna tudi bodočnost. Važno je torej, kako bo izobraženo na strokovnemu polju, in kako se bodo ravnale strokovne organizacije tudi sicer. Angleške strokovne organizacije so bile v prvem početku brez političnih direktiv, ali zadnji časi so tudi tamkajšnje delavstvo poučili, da je uspešno delo potom strokovnih organizacij samo takrat mogoče, kadar so v najozžji zvezi s svojo razredno stranko, to je pri nas s socialno demokracijo.

Naraščajoča draginja.

Danes je ves svet prepreden z železnicami in drugimi prometnimi sredstvi. Ako je torej v kaki deželi slaba letina, tedaj se ni bati lakote, ker pridejo v kratkem času tjakaj živila iz krajev kjer je letina dobro uspela. V prejšnjih časih to ni bilo tako lahko, in se je ob slabi letini često pojavila tupa huda lakota.

Čeprav torej dandanes ni po deželah take lakote, da bi ljudje kar umirali, vendar pa lahko opazi vsakdo, da se ne pojavi pri nas samo začasna draginja, ampak da draginja raste od dne do dne. To dejstvo je v ostrem nasprotju z napredkom naše dobe, ki se tehnično vedno bolj izpopolnjuje in ki izumlja vedno popolnejše stroje. Saj se danes s pomočjo strojev živila in sploh vse blago mnogo ceneje izdelujejo, kakor so se preje. Torej bi vsakdo pričakoval, da bodo tudi vse življenske potrebščine ceneje. Namesto tega pa vidimo, kako se najpotrebnejše življenske potrebščine podražujejo bolj in bolj. Najhujše so vsled tega prizadeti delavski sloji, ki se morajo s pomočjo svoje strokovne organizacije z vso silo braniti proti poslabšanju svojega življenja.

Kje je vzrok tej naraščajoči draginji, ko bi moralo biti pravzaprav vse ceneje? Nikjer drugje kakor globoko v bistvu današnjega kapitalistnega gospodarstva. Kapitalist hoče imeti kar največ dobička; dokler bo torej trpelo kapitalistno gospodarstvo, bomo tudi vedno občutili draginjo, čeprav ne vedno enako, ampak zdaj huje, zdaj zopet manj. Zato mora biti naloga delavskega razreda, vztrajno in smotreno voditi boj za popolno odpravo kapitalistnega gospodarstva.

Kako zelo je napredovala draginja v zadnjih letih in kako težko si priborijo delavci toliko izboljšanja, kolikor bi bilo potrebno z ozirom na draginjo, o tem priča majhna knjižnica, naslovljena „Draginja v Švici“, ki jo je izdala švicarska strokovna zveza. Čeprav je pisana ta knjižica predvsem z ozirom na švicarske razmere, vendar je tudi za nas jako poučna, ker se razmere v Švici ne ločijo mnogo od naših in ker povzročajo draginjo skoro povsod enaki razlogi.

Oglejmo si torej najvažnejša izvajanja te knjižice!

Najboljši švicarski delavci, ki so večinoma tudi dobro organizirani, so si priborili od leta 1893

trideset do trintrideset odstotkov višje plače; toda v tem času so se podražile tudi življenske potrebščine za 30 do 35 odstotkov, stanarina pa celo za 37 do 41 odstotkov. Življenje se je enako podražilo v krajih, kjer so si delavci s pomočjo krepke strokovne organizacije priborili izboljšanje, kakor tudi v krajih, kjer delavci niso organizirani in morajo delati za slabšo plačo. Ponekod pa so se živila in druge potrebščine celo manje podražile v tistih krajih, kjer imajo delavci močno organizacijo. Knjižica celo dokaže, da so se posebno podražili ravno tisti pridelki, kjer ne igrajo delavske plače nikake vloge. S tem pa je tudi ovržena tolikrat premlevana trditev, da povzroča izboljšanje delavskih razmer draginjo; res je ravno nasprotno: ker se živila podražujejo, zato tudi zahtevajo delavci višjih plač, kar je samobosebi umevno.

Toda ne le, da se je vse podražilo, ampak vsi izdelki so se vkljub višji ceni tudi poslabšali. Vzrok temu je divja, brezobzirna konkurenca v kapitalistnem svetu. Knjižica natančneje opisuje te razmere in svetuje delavcem, da naj se proti temu zavarujejo z vstopom v konsumna društva.

Ako se povprašamo po vzrokih draginje v Švici, tedaj dobimo precej odgovor. Toda vsi ti vzroki imajo svoj izvor in svojo korenino v današnjem kapitalistnem gospodarstvu, ali bolje rečeno: v zasebnokapitalistnem izdelovanju. Kakor povsod, polastuje se tudi v Švici velikih bogastev in vrednosti. Kapital rase velika množica ljudstva in zlasti mali kmetje pa ubožavajo bolj in bolj ter množe armado proletarcev. V poljedelstvu se vedno bolj javlja osredotočenje kapitala: mali kmetje imajo samo enajst odstotkov zemlje, ogromna večina zemlje pa je last veleposestnikov.

Roko v roki s tem razvojem pa gre tudi združevanje posameznih velikih kapitalistov in delniških družb v velike osrednje zveze, imenovane „karteli“. Tako osredotočeni veliki kapital lahko odločilno vpliva na cene, ker ima male podjetnike in trgovce popolnoma v svoji oblasti. V velikih mestih odločuje veliki kapital, koliko bodo stale nove hiše; kajti on določi ceno zemljišča, podraži material in slednjič seveda tudi stanarino. Med velikimi kapitalisti in konsumenti pa je še cela množica velikih in malih trgovcev, ki seveda tudi hočejo imeti svoj dobiček. Vse to mora potrebščine ogromno podražiti.

K tem gospodarskim vzrokom draginje se pridružujejo še politični. Država rabi denar, ki ga pa ne vzame iz bogatih zakladnic kapitalistov, ampak ga izsili od revežev s tem, da jim naloži indirektno davke. Stroške za vojaštvo, za pravosodje, policijo itd., vse to morajo plačati reveži. K tem pridejo še razne carine in zaprtje mej, kar občutimo zlasti v Avstriji pri draginji mesa.

Mного vztrajnega navora še čaka delavstvo, preden se bodo te obupne razmere povoljno uredile in bo draginja proč. Da se to doseže, morajo napeti delavci vse moči na gospodarskem političnem in združnem polju. Samo po tej poti se bo delavstvo popolnoma osvobodilo verig kapitalizma.

Dopisi.

d Otvoritev prvega „Delavskega Doma“ v Trbovljah. V nedeljo dne 23. oktobra smo otvorili pri nas v Trbovljah „Dom“, v katerem bomo nadaljevali naše društveno življenje in širili v njem in iz njega naše socialistične ideje. Upamo, da se v novem, domu povečajo tudi naše organizacije, strokovno kakor tudi gospodarsko društvo tako, da si pridobi tudi v Trbovljah delavstvo številu primeren vpliv, da ga ne bodo odslej nasprotniki vedno le prezirali. Ravnatelj je baje strogo pazil na razne paznike, če bi se udeležili te slavnosti. Drugi nasprotniki pa so strahopetno opazovali množico, ki je prihajala k slavnosti in otvoritvi doma tistega delavstva, ki bi ga bili pred par leti najraje gospodarsko popolnoma uničili. Dasi je bilo slabo vreme, je bila vendar udeležba velika. Zjutraj je bil sprejem gostov na kolodvoru. Vlaki so pripeljali iz raznih krajev naše drage sodruge. Iz Celja se je udeležilo cenjeno pevsko društvo „Naprej“, kljub tamburašev in razni sodrugi. Tudi iz Zidanega mosta in Hrastnika je prišlo mnogo naših sodrugov, iz Idrije pa sodrug Štraus. Iz Ljubljane je prišel sodr. Etbin Kristan in iz Trsta sodr. Kopač. Tudi iz drugih krajev so nas počastili sodrugi gostje.

Ob 11. uri dopoldne se je vršil shod z dnevnim redom: Pomen združevanja.

Na zborovanju so govorili sodrugi Kopač, E. Kristan, Marn iz Celja, Štraus, Čobal in Sitter. Shod se je razvil v krasno manifestacijo. Takoj po kosilu so prikoralali tudi naši najbližnji soslednji sodrugi iz Zagorja. Na čelu njihovega spreveda slavna godba zagorskih rudarjev. Veliko veselje je zavladało v „Domu“, ko so prikoralali Zagorčani, ker nihče ni pričakoval spricho slabega vremena tako velikanske udeležbe naših sodrugov iz Zagorja. Ob 2. uri popoldan so bili vsi prostori „Delavskega Doma“ tako natlačeni, da je moralo ostati mnogo domačih sodrugov pred „Domom“, čeprav je deževalo. Zaradi slabega vremena in premajhnih prostorov v „Domu“ nismo mogli naših dragih gostov tako postreči kakor je bila naša želja. Na tem mestu zahvaljujemo vse sodruge, ki so nas počastili s svojim obiskom, posebno se zahvaljujemo celjskim pevcom, tamburašem in zagorski godbi, ki so tako častno poveljčili s svojo navzočnostjo našo slavnost. Požrtvovalnost cenjenih sodrugov hočemo poplačati s tem, da povečamo naše vrste zavednega delavstva ter v skupnem boju premagamo odirski kapitalizem in priborimo za skupni proletarijat boljšo bodočnost.

d Zagorje ob Savi. V veliki nevarnosti je bila naša zemlja pred meseci zaradi Halleyevega kometa. Tako so pripovedovali takrat. Plemeniti Podškalski je naročil mnogo brošuric, stare žene so pripovedovale: „Konec bo naše zemlje“. Pri gospodu Korbaru prodajajo brošurice. Dne 21. t. m. je pa grozila zagorski dolini drugačna nevarnost. Ali čitatelj bo vprašal: Kakšna pa je bila ta nevarnost? In mi, ki nočemo natveziti našim čitateljem prevelikih skrbi, jim takoj povemo. Naš velezaslužni, prečastiti gospod župan Franc Weinberger je imel dvoboj z redarjem Fröhlihom. Malo je manjkalo, da ni redar pri občinski seji zmagal. Ko so njegovi pristaši zahtevali od velezaslužnega, da mora odpust redarja preklicati, je prečastiti vstal ter demisioniral z besedami: „Jaz nisem več župan in odlagam svoje mesto, ter ga prepuščam gosp. Rancingerju ali pa Fliseku.“ Mili glasovi narodnih odborikov so tedaj odmevali po dvorani. Tega pa ne. Župana pa ne smemo pustiti pasti. Nevarnost je bila taka, da je bila kolera neizogibna in tudi kaj drugega bi se bilo zgodilo, če ne bi bil gospod Flisek zlezal pod mizo in s tem rešil Zagorje nesreče, ki je pretela, in gospoda župana še nadalje kot poglavarja zagorski dolini.

d Kotredež pri Zagorju. V našem rovu imamo delovodjo gospoda Hineka, s katerim se je „Rudar“ že nekajkrat moral pečati. Mož ima sicer malo prakse v rudarski tehniki, zna pa zvito potegniti ravnatelj; če gre za njegovo kožo, pokaže se tedaj res ženija. Nedavno je nadzoroval ravnatelj naše rove in opazil v nekaterih okrajih, da so tla nad plovišči (šlemengo) jamasta, kar je za delavce sploh in za tesarsko delo nevarno. Gospod Hinek pa mu je kar utajil, da to ni res, dasi so bile vse jame zasute s premogom. Jame pa, ki niso bile s premogom zasute, je pustil zakriti s krajci (falami). Ravnatelj je hotel v nekaterih okrajih vedeti, kako da je tako malo premoga, ko je vendar precej praznine, in če se mogoče premog ne izgubi med plovljenjem? Tedaj pa se je pohvalil Hinek, da so veliko producirali. Ko pa ga je ravnatelj povprašal, koliko, je pa v zadregi izjavil, da tega nima zapisanega. Tudi kar se tiče delavskega varstva, je mož jako površen. Pri nekem predoru (šaht) je ukazal delavcu zaveracu Lazarju, da naj stopi na voz (hunt), ko se je isti obesil v predoru. Takoj pa, ko je delavec stopil nanj, je padlo vse skupaj kakšnih 20 metrov globoko. Delavec je padel v globočino in obležal nezavesten, bolan pa leži še danes. Posebna sreča je bila, da ni delavec do smrti ponesrečil. Ko je delavec toliko okreval, da je počasi zlezal zopet nazaj, se je pa norčeval iz njega, češ, če ima še vse kosti cele. Gospodje pri rudniškem uradu, ali ne spada ta mož pod ključ? Pozneje enkrat se jih je zopet sililo k temu, dasi so se delavci upirali. Pred nekoliko časom se je zrušilo več delovnih krajev (ortov), kar je gospod ravnatelj gotovo zamolčal, sedaj ima pa zopet takšno praznovo, za delavce tako nevarno, da bi se težko rešili, če bi se pripetilo kaj takega. Tudi na to opozarjamo rudniški urad! Vse to je veliko bolj važno, kakor pa je bil naš uvodni članek proti zagorskim liberalcem.

d Zabukovca pri Grižah. Naš ravnatelj in delovodja Peter je spravil z vednim utrgavanjem plače že mnogo rudarjev v tujino, tako da mu kopačev vedno primanjkuje. Sedaj pa hoče odpraviti še menda ostale, s tem, ker jih sili, da bi delali po 11 ur na dan. Najraje bi videl, da bi mu zunajšnji delavci garali celo po 12 ur ali še več. Prepoveduje tudi strogo, da bi med delom, kdo použil košček kruha. Naročil je namreč pazniku Kandorferju, naj strogo pazi, da ne bo kdo med delom pojedel svojega kruha. Če ga prinese seboj, naj ga tudi nese nazaj domov. Slavni rudniški urad v Celju pa opozarjamo, da naj pride kak nadzornik sem in poizkusi dopovedati Petru, da je v smislu zakona za jamske delavce dopusten le 9 urni delavnik, za zunajšnje pa 10urni. Najti pa utegne gospod komisar še

marsikakšne druge nerednosti. Tako ima n. pr. gosp. Peter tudi stalne delavce, ki spadajo v provizijsko blagajno, ali za Petra tudi ta zakon ne velja. Peter si dela menda sam zakone. Delavci, rudarji, odprite vendar svoje zaspane oči, ter se organizirajte! Dokler boste vsak zase in neorganizirani vas bodo vedno nečloveško izkoriščali. Prav zadnji čas je, da stopite v strokovno organizacijo, in se odpravijo neznosne krivice, s katerimi vas nečloveško odirajo kakor sužnje.

d Pismo iz Amerike. (Huntington Art. Box 1. 4. oktobra 1910.) Cenjeni gospod urednik! Vem, da vam bo všeč, če Vam poročam, kako se mi je godilo na poti in kako mi gre v novi domovini. Potoval sem precej dobro, ali ko sem prišel na svoje mesto, je bil še štrajk. Delati smo začeli rudarji šele v prvi polovici septembra meseca. Komaj pa smo delali šest dni, pa smo vnovič ustavili delo, ker rudniški posestnik ni hotel odpustiti 16 stavkokazcev. Kmalu se je vendar podjetnik vdal, odpustil stavkokazce in začeli smo zopet delati. Delavci so pri zadnji stavki precej dosegli. Organizirano je tukaj vse. Povejte tamkašnjim rudarjem, da če bi imeli slovenski rudarji tudi tako organizacijo, kakršno imajo v Ameriki, bi se jim godilo gotovo drugače. Vas pozdravljam in vse moje znanice. S spoštovanjem
Franc Jankovič.

Razne stvari.

Kriza v N. D. O. Po končani volitvi za državni zbor v mesecu avgustu 1907, ki se je vršila na podlagi splošne in enake volilne pravice, ki je prinesla v raznih okrajih velik uspeh socialnodemokratski stranki tudi pri nas na Slovenskem, dasi ne popolnih uspehov ali vendar precejšnje število glasov, so se naši prvaki silno prestrašili. Mislili so, da je treba dobiti slovenskega delavca v svojo pest, ker ga sicer dobi socialnodemokratska stranka v svoj tabor. Našel se je mož, do takrat neznani dr. Mandič, ki je prevzel nalogo, da zvrabi vse slovensko delavstvo v takozvano N. D. O. Narodni voditelji propale stare stranke so gledali dr. Mandiča, kakor rešitelja slovenskih narodnjakov. Sprva je imel Mandič z narodnjaškimi frazami in demagogičnimi obljubami v Trstu res uspeh. Na podlagi tega uspeha pojavil se je drugi rešitelj gospod Ribnikar v Ljubljani. Skerlj se je pa potil po deželi. Trudil se je, da spravi tudi zagorsko delavstvo v naroden tabor. Ali vse te komedije je sedaj razen v Trstu konec. V Trstu pa životari njihova N. D. O. s par ducati prvaških bogatinov. Mandič pa je zapustil svoje predsedništvo uvidevajoč, da je popolni propad pričete demagogije neizogiben. Marsikdo se bo vprašal: Zakaj je bilo življenje N. D. O. tako kratko? Zakaj so pobegnili njeni voditelji? Odložili svoja zaupna mesta? Odgovor je jako lahek. Zato, ker tudi slovenskemu delavcu ne more zadostovati, da sliši zapeti „Hej Slovani“ ali pa „Lepa naša domovina“. Danes zahtevajo delavci že mnogo več in sicer izboljšanje njih gmotnega obstanka. Prazni želodec potrebuje hrane ne pa nacionalnih fraz.

r 8000 rudarjev stavka na Angleškem. Dne 24. t. m. je izbruhnila stavka v rudniku Powele Duffina Comp. Prizadetih je 8000 rudarjev. Sosednje rudniške družbe se boje, da se stavka razširi tudi na druge rudnike.

r Zopet velika železniška nezgoda v Ameriki. V Ameriki, tej splošno znani nazadnjaški deželi z ozirom na varnostne postave pri vseh obratih, se je zopet dogodila velika železniška nezgoda. Blizu Kansasa je zavozil vlak v reko, ker se je bil odtrgal oblak in odnesel most. Seveda se ni nikdo pobrigal za to, da bi se vlak pravočasno obvestil o nesreči. Svoje življenje je izgubilo več kakor 20 oseb.

r Javen rudarski shod sklicuje podružnica „Unije“ avstrijskih rudarjev v Idriji na nedeljo, dne 30. t. m. ob 9. dopoldne v pivovarno k „Crnem orlu“ v Idriji. Vzpored shoda je: 1. Odgovor rudniške direkcije na delavske zahteve z ozirom na sedanjo draginjo in sklepi k temu. 2. Slučajnosti. Delavci, rudarji, kdor čuti današnjo draginjo, naj pride na ta shod! Treba je, da se shoda udeleže tudi vse delavske žene, ki čutijo draginjo še bolj kot možje. Na Dunaju in v drugih velikih mestih so to pokazale z demonstriranjem na ulicah. Uspeh ne bo izostal.

r Rudarska stavka na Francoskem preložena. Zaupniki delavske organizacije rudarjev so sklenili z 61 glasovi proti 14 (14 zaupnikov pa se je izdržalo glasovanja), da se stavka sedaj še ne prične. Sklep so utemeljili s tem, da se sedaj še ne povprašuje dovolj po premogu.

Sodrugri rudarji!

naročajte

„RDEČI PRAPOR“

ki izhaja v Ljubljani dvakrat na teden in velja

za celo leto . . . . . K 10 40

„ pol leta . . . . . „ 5-20

„ četrt „ . . . . . „ 2-60

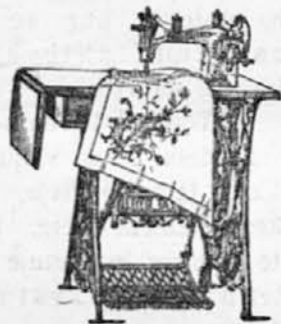
Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na „Rdeči Prapor“.

L. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih. 9-9

Svarilo!

Schicht-ovo milo je pravo samo z imenom

Schicht

in z znamko „Jelen“.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh življenskih potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah. . .

Občno konsumno društvo v Idriji

9-9
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro moške narejene obleke po najnovejši modi, ženskega blaga vsake vrste, slamnike za moške in otroke itd. Vse po jako nizki ceni. Priđite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najbolje in najcenejše postreženi!

Tvrđka

Leskovic & Meden

Ljubljana, Jurčičev trg št. 1

naznanja slavnemu občinstvu, osobito delavskim slojem, da je prevzela glavno prodajo in izdelovanje staroznanega likerja

„Triglav“.

Proizvaja tudi „Pelinkovac“. Ima veliko zalogo raznih opojnih pijač, vina in specerijskega blaga.

! Prva žgalnica!

Brata Wortmann

Šušak

priporočata svoje lastne izdelke. Naročila na žganje, likerje, konjak se vrše ceno in takoj.

Zastopnik: 8-5

Franc Remic, Ljubljana.

Priporočamo našim KOLINSKO CIKORIJO!
-- gospodinjam --
== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelja in zalagatelja Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.